



# Marie Christensens tale om oprettelsen af en skolekommission

**Taler**

Marie Christensen  
Medlem af Folketinget for  
Venstre

**Dato**

14. januar 1919

**Sted**

Landstinget

**Omstændigheder**

Behandling af Forslag til Lov om Nedsættelse af en Skolekommission.

Opr. trykt i *Rigsdagstidende 1918/19 Forhandlingerne (Landstinget)* s. 755-760.

Forslaget om Nedsættelse af en Kommission, der skal tage samtlige Skoleforhold, særlig de Spørgsmaal, der vedrører vor Folkeskole, op til Overvejelse, kommer ikke som nogen Overraskelse. Som den højtærede Minister nævnede, har det været omtalt og efterspurgt gennem flere Aar baade i Pressen og ved Møder, men vel nok mest i Lærerkredse. Der har ogsaa lydt Røster, om ikke en stykvis Reform af vort Skolevæsen var den heldigste Vej at slaa ind paa. Der har været gjort Forsøg i den Retning ved Skolekommissionen af 1909 om Tilsynet med og Styrelsen af vort Almueskolevæsen. Den højtærede Minister har nu valgt Kommissionsvejen og har valgt at tage samtlige Skoleforhold op til Overvejelse, pædagogiske, økonomiske og administrative. Det er en meget stor Opgave, der stilles denne Kommission, men man kan jo sige med et gammelt Ord, at hvor der er Villie, er der ogsaa Vej, og man maa saa haabe, at det maa lykkes Kommissionen at finde den Vej, der fører til et godt Resultat.

Som Lovforslaget nu foreligger, er det Resultatet af en meget grundig Behandling, som det har været underkastet i det andet høje Ting, og i den Skikkelse, det nu har, er det mig en Glæde at kunne anbefale det, idet jeg mener, at en enkelt og mindre Kommission vil kunne arbejde bedre og lettere end en stor og tvedelt, som der først var Tale om; og at Rigsdagen faar større Indflydelse paa Kommissionens S sammensætning, er mig en Borgen for, at Hjemmenes Interesser og Ønsker ikke vil blive gaaet for nær. Hjemmene er dog den vigtigste Faktor i denne Sag. Sagkundskaben har sin Berettigelse, og

Sagkundskabens Folk har gode Betingelser for at være Anførere i Skolesager, naar de stiller sig i Hjemmenes Tjeneste, men gør de ikke det, forekommer det mig, at de let bliver Generaler uden Hær. At Rigsdagen har Ret til at vælge baade blandt og udenfor sine Medlemmer, betragter jeg ogsaa som et Gode, og da Kommissionen har Lov til at tilkalde sagkyndig Hjælp — jeg forstod ikke rigtig den højtærede Ministers Bemærkning om, at Ministeren ikke kunde vælge sagkyndige, saa det skal jeg ikke berøre, men det mente jeg, at han har —, kan jeg ikke tænke mig andet, end at Kommissionen maa kunne komme i Besiddelse af al den Sagkundskab, som er nødvendig for dens Arbejde.

I Anmærkningerne til Lovforslaget nævnes nogle af de vigtigste af de Spørgsmaal, som Kommissionen skal tage op til Overvejelse, og som et Hovedpunkt anføres der: at overveje Mulighederne for Indførelsen af en Skoleordning, hvorefter man fra en fælles Grundskole kunde gaa over til de forskellige Skoleformer, der er nødvendige for den Uddannelse, der maa sættes som Skolens Maal. Jeg kan her henholde mig til, hvad der ved første Behandling i det andet høje Ting blev hævdet fra flere Sider og vel stærkest fra Venstre, at Folkeskolen skal have sit Maal i sig selv. Om den kaldes en Grundskole, har mindre at sige, men dens Maal skal ikke være at sende saa mange Elever som muligt over i de højere Skoler. Folkeskolen skal være Tjener for det brede Lag, den skal have det lydhøre Øre og det aabne Øje for, hvad Børnene trænger til, og hvad de kan kræve, for at de kan bane sig en Vej gennem Livet og blive gode og nyttige Samfundsborgere; thi Skolens Maal er ikke blot at bibringe Børnene en vis Mængde af Kundskaber, men den maa gennem Undervisningen og ved den Tone, der raader i den, søge at opdrage dem til retskafne og pligtopfyldende Mennesker. Det kan Kundskaber ikke gøre dem til[.] Kundskaber er et godt Redskab, med hvilket et godt Menneske kan udrette endnu mere godt, men et ondt Menneske endnu mere ondt — det har den sidste Tid givet os mange Eksempler paa. Men skal Skolens opdragende Gerning lykkes, maa den støttes af Hjemmene, og det har den allerstørste Betydning, at Hjem og Skole kan gaa Haand i Haand. Kan der gennem Lovgivningen gøres noget for at knytte Skole og Hjem nærmere sammen, da maa det ikke forsømmes. Jeg tænker her paa Tilsynet. Kommune og Stat har Krav paa at føre Tilsyn som Skolens økonomiske Bærere. Men Hjemmene, Forældrene betror Skolen det dyreste, de ejer, Børnene, og jeg synes, at der er god Grund til at overveje, om ikke en Del af den stedlige Skolekommission kunde vælges direkte af Forældrene eller direkte af Skoledistriktets Beboere. I den Betænkning, som Skolekommissionen af 1909 afgav, nævnes der 3 Faktorer, hvis Rettigheder ikke maa tilsidesættes ved et nyt

Tilsyn, og det er foruden Hjemmene Læreren og Menigheden. Maa jeg her lige i Parentes bemærke, at naar jeg herefter nævner Læreren, mener jeg naturligvis baade Lærere og Lærerinder. Læreren maa have Frihed til at arbejde, som det passer ham bedst. Der er baade af Lærere og af andre skolekyndige Folk talt meget om det nuværende Tilsyn: det er upædagogisk, gammeldags og meget mere. Der kan være noget i det, som Manden sagde, da han saa paa det tomme Glas, men een Ros synes jeg nu alligevel det nuværende Tilsyn fortjener: det har givet og giver Arbejdsro og Arbejdsfrihed i Skolen. Det blander sig ikke i det daglige Arbejde, og hvor der er en Lærer, der vil bestille noget, tror jeg, han kan faa Lov til det, selv om han gaar efter sin egen Metode, det ved jeg af Erfaring. I det mindste er der ikke meget, jeg sætter mere Pris paa end dette at have Frihed i Skolen, og naar der nu shal [sic] være Tale om et sagligt Tilsyn, vil jeg kaabe [sic], at den kommende Kommission vil passe paa, at Lærerens Frihed ikke bliver gaaet for nær, thi saglige Folk kan godt have Lyst til at sætte deres Præg paa Undervisningen, maaske lige saa meget som de usaglige.

Saa er der Hensynet til Menigheden. Baandet mellem Skolen og Kirken er jo gammelt, og jeg tror, at man skal være varsom med at ville bryde det. Saa længe vi har en Folkekirke, mener jeg, at dette Baand ogsaa bør bevares, og det synes jeg sker lettest ved, at Præsten vedblivende er Medlem af den stedlige Skolekommission, men ikke født Formand, thi som født Formand faar han en Indflydelse og en Forret, som det ikke altid er sikkert, han fortjener. Det at skulle være Medlem af Skolekommissionen er aldeles ikke nogen Forret. Jeg vil ønske, at man kunde finde et andet Udtryk for "født Medlem", det vækker altid en vis Opposition. Man har forset sig paa dette, at en er født til noget, og det maa absolut bort. Men det at skulle være Medlem af en Skolekommission er en Pligt, et Arbejde, som paahviler Præsten i Lighed med hans andre Pligter og Arbejder, f. Eks Pligten til at læse med Konfirmander. Vi siger jo ikke, at Præsten er født til at læse med Konfirmander. Der har ogsaa været foreslaaet, at Præsten, kun skulde føre Tilsyn med Religionsundervisningen, men det vil jeg rigtignok anse for en meget daarlig Løsning af Spørgsmaalet. Fagligt Tilsyn i Folkeskolen kan vi snart faa nok af, det vækker Splittelse i Arbejdet, fordi enhver faglig Tilsynsmand vil se paa sit Fag som det vigtigste og søge at faa det tillagt saa mange Timer som muligt paa Timeplanen.

Men saa spørges der fra visse Folks Side: Ja, men skal Religionsundervisningen bevares? Er den ikke forældet? Jeg vil dertil svare: Ja, saa længe Forældrene ønsker det. De er de eneste, der har Ret til at tale med i den Sag, og saa længe

Forældrene bringer deres smaa Børn hen til Daaben, er det vel ogsaa deres Mening, at de vil have dem oplært i den Tro, de er døbte i. At Sektereres Børn kan fritages for Religionsundervisning, mener jeg følger af sig selv. Saa siges der fra anden Side: Vi maa ikke tvinge Lærerne til at undervise i Religion. Den Tale forstaar jeg ikke. Der er jo ingen, der bliver tvunget til at være Lærer, og der er ingen Lærer, der bliver tvunget til at søge et Embede, hvor der skal undervises i Religion. Men søger en Lærer et Embede, hvor han forud ved, at der skal undervises i Religion, ja, saa skal han undervise deri, og er han et redeligt Menneske — og det forudsætter jeg, at alle Danmarks Lærere er —, saa vil han gøre det, eller han maa gaa sin Vej, saadan er det i Livets andre Forhold. — Og hvad vil det sige, at Forældrene skulde kunne henvises til selv at undervise deres Børn i Religion eller paa anden Maade drage Omsorg for, at de fik Undervisning? Saa skulde de bagefter sende dem hen til en Lærer, som ved de øvrige Skolefag og ved hele den Aand, der raader i hans Skole, vil bryde det ned, som Hjemmet har søgt at bygge op! Her nytter det ikke at indvende, at han skal undervise ganske objektivt. Er han en Personlighed, vil hans Undervisning bære Præg af den Aandsretning, han tilhører.

Men for at der ikke skal opstaa et saadant Modsætningsforhold mellem Hjem og Skole, maa Forældrene have den størst mulige Indflydelse paa Valget af Lærere. Og for at beskytte Mindretallene maa det være saadan, at ogsaa uformuende Forældre kan sætte deres Børn i private Skoler, og skal det kunne ske, maa den private Skole nyde offentlig Støtte. Den private Skole, som kun har sin Rod i honnet Ambition, har jeg meget lidt tilovers for. Her er jeg saa gammeldags, at jeg kan paaberaabe mig en Mand som Biskop Balle. Han siger i en Betænkning over en Skoleplan for en Købstad: ”At fattige Børn afsøndres i særskilte Skoler fra de formuende, er mig en ufordragelig Indretning”. Mit Ideal er egentlig, at fattige og rige Børn kunde sidde Side om Side baade i den offentlige og den private Skole. Den private Skole, der oprettes af Hjemmene for at værne Børnene imod det, som de anser for Gift, og for at Skolen kan fortsætte, hvad Hjemmet har begyndt, en saadan Skole synes jeg ikke, nogen, som kalder sig Frihedsven, kan nægte sin Støtte. Vi har Undervisningspligt i vort Land, men det er mit Haab, at vi aldrig maa faa Skoletvang, ikke for de riges Skyld, for de klarer sig nok, men for de mindre riges og de fattiges, som da vilde staa ganske hjælpeløse overfor den offentlige Skole.

Saa er der Spørgsmaalet om Aftenskoler og Ungdomsskoler. Kan der her naas noget, saa at der kunde oprettes flere Skoler, og det kunde blive lettere at skaffe

Lærerkrafter, saa at mange at de unge kunde faa Lyst til at søge saadanne Skoler, vilde det sikkert være et stort Gode. Men det maa være en ufravigelig Betingelse, at Skolen er frivillig, thi i modsat Fald er jeg bange for, at den vil gøre mere Skade end, Gavn. Jeg kender saa godt disse store Piger og Drengene, som man har været glad ved gennem Skoleaarene, men som ved 14 Aars Alderen bliver saa underlige, der opstaar en Udlængsel hos dem, Skolen har ikke længere nogen Tiltrækning for dem, og flere af dem har ogsaa meget bedre Betingelser for at udvikle sig ude i det praktiske Liv. En Handel med Duer, med en "Klokke", som kan gaa udmærket, naar man ryster den, med Piber, som er satte sammen af forskellige Dele, udvikler deres Iagttagelsesevne og deres Forstand, mange Gange bedre end flere Regnetimer i Skolen. Saa er der andre Børn, som, naar de kommer ud af Skolen, snart mærker, at lidt flere Skolekundskaber og Færdigheder vilde være til Gavn for dem til at kunne naa frem, og søger de tilbage til Ungdomsskolen, da har de Betingelser for at kunne søge den med Udbytte.

Endelig er der Læreruddannelsen. Det er maaske det allervigtigste Spørgsmaal, thi vi kan give de allerbedste Skolelove, vi kan bygge store og rummelige Skoler og anskaffe det allerbedste Skolematerial, og sidste Instans afhænger Resultatet af den Mand eller Kvinde, der staar i Skolen. Om Uddannelsen skal være 3- eller 4-aarig, om der skal Sprog til — det er maaske ikke det vigtigste. Jeg tror, at det allervigtigste er, om vi kunde faa de rette Folk, og den skærpede og ensartede Optagelsesprøve er vel nok et Forsøg i den Retning. Jeg har, jeg kan godt sige med Sorg, set i et Blad, at der paa Lærernes Møde i Odense var Flertal for, at Studentereksamen skulde lægges til Grund for Læreruddannelsen. Jeg vilde betragte det som en Ulykke, om det blev gennemført. Derved vilde man lukke mange ude, som paa ingen Maade maa lukkes ude. Jeg har hørt ikke een, men flere Seminarielærere baade offentlig og privat sige: Nogle af vore bedste Elever har vi blandt dem, som i en lidt moden Alder faar Lyst til Lærergerningen; de er ikke saa dygtige i Begyndelsen, da har de svært ved at følge med, for der er saa mange Huller i deres Viden, men inden de naar frem til Eksamen, kan de godt klare sig, og de har de bedste Betingelser for at blive dygtige Lærere i Skolen. Jeg har her kun ganske løseligt berørt enkelte af de mange Spørgsmaal, som Kommissionen vil komme til at beskæftige sig med. Det er særlig Folkeskolen paa Landet, jeg har haft min Opmærksomhed henvendt paa, thi den kender jeg jo bedst. Det er, som jeg allerede har sagt, en meget stor Opgave, Kommissionen faar at løse, men Lovforslaget sætter ingen Grænse for dens Levetid, og skønt vi sikkert alle ønsker, at den maa kunne tilendebringe sit Arbejde i en ikke alt for

fjern Fremtid, er jeg dog overbevist om, at vi hellere ser et godt end et forhastet Arbejde fra dens Haand. I det Haab, at det maa lykkes den vordende Kommission at fremkomme med et godt Skolelovsforslag, der kan blive til Skolens Gavn og derigennem til Folkelykke, skal jeg paa mit Partis Vegne anbefale det foreliggende Lovforslag til hurtig og velvillig Behandling og til Vedtagelse i dette høje Ting.

**Kilde**

folketingstidende.dk

**Kildetype**

Dokumentation på online medie

**Tags**

Folketingets kvinder, Folketingstale, Kvindebevægelsen, Politisk tale, Venstre

**URI**

<https://www.dansketaler.dk/tale/marie-christensens-tale-om-oprettelsen-af-en-skolekommission>